

УДК 346:349.6

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.1.73>

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН РОЗПОДІЛЕНОЇ ГЕНЕРАЦІЇ ЕЛЕКТРОЕНЕРГІЇ

Грищак С.В.,

кандидат юридичних наук, доцент,

директор,

Навчально-науковий інститут гуманітарних і соціальних наук

Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»

ORCID: 0000-0002-6302-1322

Грищак С.В. Правове регулювання відносин розподіленої генерації електроенергії.

Стаття присвячена аналізу окремих проблем правового регулювання відносин розподіленої генерації електроенергії. Розглянуто досвід окремих зарубіжних країн щодо правових основ розподіленого енергопостачання, який відрізняється залежно від країни, але зазвичай на законодавчому рівні передбачає регулювання наступних блоків правовідносин: – підключення до енергомережі; – встановлення правил самоспоживання та продажу надлишкової електроенергії; – регламентація стимулів, таких як податкові пільги або програми фінансування.

Зазначається, що країни Європейського Союзу переважно мають власні правові рамки у вигляді національних енергетичних кодексів та урядових програм, спрямованих на заохочення місцевого виробництва енергії в менших масштабах. Їх особливістю є надання спеціальним законодавством загальної юрисдикції щодо розподіленої генерації електроенергії.

У статті систематизовано базові нормативно-правові акти, які регулюють частину або сукупність правовідносин у сфері розподіленої генерації (Енергетична стратегія України, Національна економічна стратегія, Національний план з енергетики та клімату, Стратегія енергетичної безпеки, Стратегія розвитку розподіленої генерації), а також блоки відносин, що є безпосередніми об'єктами інституту розподіленої генерації електроенергії: – правила та технічні стандарти підключення до енергомережі; – власне споживання та експорт; – тарифи та відшкодування витрат; – фінансове стимулювання; – гарантії ефективності; – взаємодія з оператором енергомережі; – місцеві нормативні акти; – механізми компенсації; – ліцензування та дозвільна документація.

Пропонується дефініція поняття «розподілена генерація електроенергії» – децентралізований підхід до виробництва електроенергії на малих новозбудованих та/або встановлених на існуючих електростанціях, потужністю не більше 20 МВт, у тому числі на малих об'єктах відновлювальних джерел енергії, розташованих у місці споживання енергії або поблизу нього, які мають схему видачі потужності як в мережі операторів системи розподілу, так і оператора системи передачі, та приєднані до системи розподілу електричної енергії.

Ключові слова: розподілена генерація, електроенергія, енергетичні відносини, енергетична трансформація, правове регулювання, нормативно-правові акти.

Hryshchak S.V. Legal regulation of distributed energy generation relations.

The article is devoted to the analysis of certain issues of legal regulation of distributed electricity generation. The experience of certain foreign countries regarding the legal basis of distributed energy supply is considered, which varies from country to country, but usually provides for the regulation of the following areas of legal relations at the legislative level: – connection to the power grid; – establishing rules for self-consumption and sale of surplus electricity; – regulation of incentives, such as tax breaks or financing programs.

It is noted that European Union countries mainly have their own legal frameworks in the form of national energy codes and government programs aimed at encouraging local energy production on a smaller scale. Their distinctive feature is that special legislation provides general jurisdiction over distributed electricity generation.

The article systematizes the basic regulatory and legal acts that regulate part or all of the legal relations in the field of distributed generation (Energy Strategy of Ukraine, National Economic Strategy, National Energy and Climate Plan, Energy Security Strategy, Distributed Generation Development Strategy), as well as blocks of relations that are direct objects of the distributed electricity generation institution: – rules and technical standards for connection to the power grid; – own consumption and export; – tariffs and cost reimbursement; – financial incentives; – efficiency guarantees; – interaction with the power grid operator; – local regulations; – compensation mechanisms; – licensing and permitting documentation.

A definition of the concept of “distributed power generation” is proposed: a decentralized approach to power generation at small newly built and/or installed power plants with a capacity of no more than 20 MW, including small renewable energy facilities located at or near the point of energy consumption, which have a power delivery scheme in both the distribution system operators’ and transmission system operators’ networks and are connected to the electricity distribution system.

Key words: distributed generation, electricity, energy relations, energy transformation, legal regulation, regulatory acts.

Постановка проблеми. Розподілений генерації електроенергії (далі – РГЕ) в умовах сучасних воєнних, соціально-економічних та кліматичних викликів приділяється все більше уваги. В основному це пов’язано з різними її перевагами, як то: – зниження втрат електроенергії в системі розподілу; – зменшення коливань напруги; – підвищення надійності; – поліпшення якості електроенергії; – зниження витрат на енергію тощо. В кінцевому підсумку РГЕ забезпечує підвищення задоволеності споживачів енергії та виступає складником енергетичної трансформації країни.

Згідно із Законом України «Про ринок електричної енергії» [1] під розподіленою генерацією розуміється електростанція встановленої потужності 20 МВт та менше, приєднана до системи розподілу електричної енергії. Ст. 5 цього ж закону визнає напрям сприяння виробництву електричної енергії з альтернативних джерел енергії (далі – АДЕ) та розвитку РГЕ і обладнання для зберігання енергії, як один з тих, на який спрямована державна політика в електроенергетиці.

Таким чином, регулювання відносин щодо стимулювання розвитку об’єктів РГЕ, у тому числі й з використанням відновлюваних джерел енергії (далі – ВДЕ) за механізмом самовиробництва, є одним із пріоритетів державної енергетичної політики та інструментом гарантування енергетичної трансформації та безпеки. Підтвердженням цього стало прийняття Закону України від 30.06.2023 № 3220-IX [2], метою якого визначено стимулювання розвитку енергонезалежності споживачів електричної енергії, будівництва РГЕ та системи установок зберігання електричної енергії, а також реалізація положень Четвертого Енергопакету «Чиста енергія для всіх європейців» Європейського Союзу (далі – ЄС), ухваленого у 2019 р., який спрямований на модернізацію ринків електроенергії ЄС для збільшення частки ВДЕ, підвищення енергоефективності та декарбонізації економіки [3]. Також впровадження розподіленої генерації спрямоване на забезпечення євроінтеграційного курсу України щодо набуття рівноправної правосуб’єктності нової кліматично нейтральної політики ЄС (Європейський зелений курс, European Green Deal, ЄЗК) та реалізації відповідних екологічних прав громадян [4]. Отже, дослідження сучасних проблем правового регулювання відносин РГЕ вбачається важливим та актуальним для забезпечення енергетичної стійкості України.

Мета дослідження полягає у розкритті актуальних питань правового регулювання відносин РГЕ. Для досягнення поставленої мети передбачено: – огляд окремих зарубіжних законів у сфері РГЕ та ВДЕ; – проведення систематизації приписів енергетичного законодавства у сфері РГЕ; – формулювання правової дефініції «розподілена генерація електроенергії».

Стан опрацювання проблематики. Обраний для дослідження напрям безумовно є важливим як для окремих регіонів та міст, так і для держави в цілому. Енергетичний тероризм країни-агресора лише посилив необхідність пошуків не лише практичних інструментів забезпечення енергетичної безпеки, а й механізмів її правового регулювання. Відтак наявність численних доробків в цьому напрямі є певною реакцією науковців різних галузей знань на запит суспільства і держави.

Окремі питання правового регулювання енергетичних відносин в аспектах економіки, публічного управління та адміністрування, екології та енергетики, зеленого інвестування та інших питань енергетичної галузі виступали предметом дослідження таких вчених, як Адаменко А., Андрєєв Н., Арестов С., Бородіна О., Заблоцька І., Григор’єва Х., Дубко А., Єремєєва Н., Квасній Л., Квасній З., Кірін Р., Костюк С., Лівінцева Г., Ліщинський І., Мамайкін О., Музика-Стефанчук С., Олюха В., Рогозян Ю., Трегуб О., Чорній С. та інших. Зокрема, у колективній публікації до основних інструментів залучення позабюджетних публічних коштів, коштів учасників ринку електроенергії та приватних «зелених» інвестицій, які покликані виконати вказані завдання і отримали своє правове закріплення, хоча б на мінімальному рівні, автори відносять такі інструменти державної підтримки як «зелений» тариф, викуп гарантованим покупцем, державне стимулювання «зеленої» електрометалургії та державне стимулювання виробництва електричної енергії з АДЕ за механізмом самовиробництва [5, с. 212].

Вчені-енергетики звертають увагу на те, що на застосування РГЕ можуть вплинути такі обмеження: постачання природного газу, щільність електричних і теплових навантажень, стійкість функціонування електроенергетичної системи. Можливість упровадження РГЕ визначає її конкурентоспроможність щодо централізованих систем і в цій перспективі залежать від багатьох чинників: рівня тарифів на приєднання до електричних і теплових мереж; принципів формування

тарифів на електроенергію і тепло, тобто від співвідношення тарифів на електроенергію і тепло і вартості палива; практичної реалізації заходів щодо недискримінаційного доступу до електричної мережі і до постачань природного газу; розвиненості ринку енергетичного устаткування (із його обслуговуванням); темпів розвитку економіки країни загалом і конкретних регіонів; протекціоністської політики держави [6, с. 239].

Р. Кірін та В. Хомин аргументують, що розвиток права та законодавства про альтернативну енергетику набуває особливої актуальності в процесі енергетичної трансформації України, обумовленої євроінтеграційною та постмілітарною складовими [7].

В одній з попередніх статей за даною темою також було розглянуто екологічний аспект правового режиму енергетичних ресурсів ЄС [8]. Проте в контексті системного аналізу правових засад РГЕ дослідницький потенціал все ще зберігається.

Виклад основного матеріалу.

Огляд окремих зарубіжних законів у сфері РГЕ. Як показує досвід зарубіжних країн правові основи розподіленого енергопостачання (*distributed energy generation, DEG*) різняться залежно від країни, але зазвичай включають закони, що регулюють наступні блоки правовідносин: 1) підключення до енергомережі; 2) встановлення правил самоспоживання та продажу надлишкової електроенергії; 3) регламентація стимулів, таких як податкові пільги або програми фінансування.

Прикладами можуть слугувати Закон Аргентини № 27424 та Закон Бразилії № 14.300, які встановлюють режими сприяння розвитку РЕГ з використанням ВЕД та визначають правила підключення до енергомережі, хоча конкретні умови оплати за підключення до енергомережі та стимули можуть змінюватися з часом. Зокрема, аргентинський закон встановлює національну систему сприяння розподіленому виробництву енергії з ВЕД, включаючи права користувачів на виробництво енергії для власного споживання та подачу надлишків в енергомережу. Крім того, в законі передбачено забезпечення національних основ для сприяння розподіленому ВДЕ, до якої окремі провінції повинні приєднатися або впровадити її через власні провінційні закони [9].

У Бразилії законом № 14.300 «Правові основи розподіленого енергопостачання» від 2022 р. створено правову базу, що передбачає чіткі правила, нову систему тарифів та перехідний період для заохочення і розвитку РГЕ. Він запровадив правила щодо тарифів на розподілене енергопостачання та пільговий період для старих установок, що стимулювало підключення нових [10].

Наказ FERC № 2222 у США вимагає від регіональних операторів енергомереж (RTO/ISO) встановити правила, що дозволяють об'єднанням розподілених джерел енергії (*distributed energy resource, DER*) брати безпосередню участь у оптових ринках електроенергії, усуваючи бар'єри для входу [11].

В аспекті регуляторних рішень відмічу, що Національні регуляторні органи, такі як, наприклад, Комісія з регулювання енергетики (*Energy Regulatory Commission, ERC*) на Філіппінах, видають конкретні правила («Правила DER»), які визначають технічні та комерційні вимоги до участі приватного сектора, максимальні потужності та компенсацію за експортовану енергію [12].

Країни ЄС переважно мають власні правові рамки у вигляді національних енергетичних кодексів та урядових програм, спрямованих на заохочення місцевого виробництва енергії в менших масштабах. Особливістю національних та регіональних законів є надання спеціальним законодавством загальної юрисдикції щодо РГЕ. Так, Енергетичний кодекс Франції (*Code de l'Energie*), встановлює правові рамки для підключення установок ВДЕ до енергомережі, забезпечуючи права доступу до енергомережі для виробників. Зазначений кодекс є національним французьким законодавством, яке включає енергетичні директиви ЄС і визначає внутрішню політику. Він охоплює широкий спектр питань, включаючи регулювання ринків електроенергії, сприяння розвитку ВДЕ (таких як енергетичні спільноти), вимоги до енергоефективності будівель та такі політичні заходи, як система сертифікатів енергозбереження. Його основні цілі включають забезпечення енергетичної безпеки, сприяння розвитку конкурентного енергетичного ринку та досягнення кліматичних цілей країни, таких як досягнення нульових викидів до 2050 р. [13].

Згаданий вище Пакет ЄС «Чиста енергія для всіх європейців» визнає права громадян на виробництво, зберігання та продаж власної енергії, запобігаючи забороні зайвим зборам (таким як колишній «сонячний податок» в Іспанії) [14].

Вступ до систематизації приписів законодавства у сфері РГЕ. Зростання частки ВДЕ в енергетичному балансі країни передбачено Енергетичною стратегією України до 2050 р. [15]. Остання передбачає збереження та розвиток потужностей атомної енергетики (не нижче 50% від загального споживання), збільшення частки енергії з ВДЕ (сонячні та вітрові електростанції), впровадження технологій накопичення енергії для балансування ВДЕ, підвищення енергоефективності та енергозбереження, а також досягнення енергетичної незалежності та стійкості. Ключовими напрямками є модернізація інфраструктури, впровадження систем регулювання споживання та

поступовий перехід до кліматично нейтральної економіки, де розподілена генерація відіграє важливу роль.

Національна економічна стратегія на період до 2030 р. також визначає одну зі стратегічних цілей щодо формування частки генерації з ВДЕ в загальному виробництві електроенергії на рівні 25% у 2030 р. [16].

З метою впровадження Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2018/1999 від 11 грудня 2018 р. про управління Енергетичним Союзом і пом'якшення наслідків зміни клімату, про внесення змін до регламентів Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 663/2009 і (ЄС) № 715/2009, директив Європейського Парламенту і Ради 94/22/ЄС, 98/70/ЄС, 2009/31/ЄС, 2009/73/ЄС, 2010/31/ЄС, 2012/27/ЄС і 2013/30/ЄС, директив Ради 2009/119/ЄС і (ЄС) 2015/652 і про скасування Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 525/2013, уряд схвалив Національний план з енергетики та клімату на період до 2030 р. [17]. Головна мета останнього полягає в узгодженні енергетичної, кліматичної та економічної політики для сталого розвитку. Розвиток РГЕ є одним із пріоритетних напрямків, особливо в контексті воєнних викликів та необхідності децентралізації енергосистеми. Для цього Планом передбачено:

підвищення стійкості – план передбачає розвиток малої та середньої генерації, зокрема на базі ВДЕ, що робить енергосистему менш вразливою до масштабних атак та забезпечує надійність енергопостачання для критичної інфраструктури та споживачів;

інтеграція ВДЕ – план спрямований на досягнення цілі 27% частки ВДЕ у загальному кінцевому енергоспоживанні до 2030 р., при цьому значна частина цих потужностей буде саме РГЕ (сонячні та вітрові електростанції малої потужності, біоенергетика тощо);

децентралізація – розвиток РГЕ є частиною загальної стратегії децентралізації енергетичного сектору, що відповідає європейським вимогам та зобов'язанням України в рамках Енергетичного Співтовариства;

умова для допомоги ЄС – схвалення плану та його реалізація, зокрема в частині розвитку РГЕ, є важливою умовою для отримання фінансової допомоги від ЄС в рамках інструменту *Ukraine Facility*.

Запровадження механізму самовиробництва (модель *Net billing*) для стимулювання розвитку малої РГЕ з ВДЕ активними споживачами є однією з умов подальшого розвитку відновлювальної енергетики на ринкових засадах [18]. В той же час інші заходи щодо розвитку РГЕ з ВДЕ, у тому числі активними споживачами, мають бути визначені Стратегією розвитку РГЕ.

Відмічу й той факт, що серед пріоритетних завдань Стратегії енергетичної безпеки з досягнення Стратегічної цілі 7 «Незалежність держави у формуванні та реалізації внутрішньої та зовнішньої політики у сфері енергетики, забезпечення реалізації національних інтересів», є запобігання посиленню залежності України від зовнішніх постачальників, забезпечення належного рівня диверсифікації енергетичних ресурсів та технологій, зокрема через економічно обґрунтоване зростання частки ВДЕ та місцевих джерел енергії в енергетичному балансі України [19]. При цьому важливим аспектом є спрощення ведення господарської діяльності в енергетичній галузі, що передбачає дерегуляцію, але водночас потребує суворого дотримання нормативів та ліцензування для певних видів діяльності, як-от виробництво та постачання електроенергії. Це вимагає впровадження цифровізації процесів, зменшення бюрократичного навантаження та сприяння розвитку конкуренції [20].

Нарешті, базовим нормативно-правовим актом у сфері РГЕ наразі є Стратегія розвитку РГЕ на період до 2035 р. та операційний план заходів з її реалізації у 2024–2026 рр. [21]. Внаслідок збройної агресії впродовж 2022–2025 рр. була пошкоджена значна частина енергетичної інфраструктури, що призвело до масових відключень електроенергії. Тож, РГЕ є одним з ключових рішень для вирішення цієї проблеми шляхом мінімізації вразливості системи, оскільки знижити велику кількість малопотужних об'єктів складніше, ніж великі електростанції. Стратегія також передбачає будівництво потужностей, розташованих ближче до споживачів, для підвищення стійкості енергосистеми та зменшення втрат. Її кінцева мета – створення енергонезалежної та стійкої до безпекових викликів енергосистеми шляхом розвитку РГЕ.

Отже, підсумовуючи можна систематизувати та охарактеризувати чинні та перспективні відносини у сфері РГЕ наступним чином:

правила та технічні стандарти підключення до енергомережі – визначення процесу і вимог до підключення малих об'єктів генерації до громадської енергомережі; технічні та операційні вимоги до підключення систем розподіленого енергопостачання до розподільної мережі, що забезпечують безпеку та надійність (правила щодо точок підключення, обліку та телеметрії);

власне споживання та експорт – умови використання споживачами власноруч виробленої енергії та продажу надлишків назад до енергомережі;

тарифи та відшкодування витрат – визначення особливостей розподілу витрат, пов'язаних з використанням енергомережі; вдосконалення правил, які змінюються з часом для нових установок;

фінансове стимулювання – включення заходів для сприяння розвитку РГЕ, таких як податкові пільги, гранти або спеціальні програми фінансування для компенсації високих початкових витрат на установки;

гарантії ефективності – передбачення гарантій ефективності для великих проєктів, щоб забезпечити дотримання вимог;

взаємодія з оператором енергомережі – договірні умови на підключення до енергомережі, укладення угоди, що передбачає дотримання конкретних процедур і нормативних актів;

місцеві нормативні акти – дотримання конкретних місцевих і регіональних нормативних енергетичних актів;

механізми компенсації – включення механізмів компенсації користувачам-виробникам за надлишкову енергію, що подається в мережу, такі як нетто-лічильники, тарифи на постачання або «системи компенсації енергії»;

ліцензування та дозвільна документація – визначення вимог до ліцензування для експлуатації об'єктів РГЕ; у багатьох випадках для малих об'єктів генерації для власного споживання можуть застосовуватися спрощені процедури або пільги порівняно з великими проєктами генерації на рівні енергокомпаній; ліцензування у сфері РГЕ залежить від конкретної діяльності – постачання, перепродаж, розподіл електроенергії.

Крім того, слід зазначити, що Україна має власні правові рамки у вигляді урядових програм, спрямованих на заохочення місцевого виробництва енергії в менших масштабах. Уряд просуває РГЕ як спосіб підвищення стійкості енергетичної системи, пропонуючи фінансові ресурси через такі програми, як «Доступні кредити 5-7-9», щоб допомогти споживачам придбати обладнання. Таким чином, можна сказати, що правова база для РГЕ включає сукупність приписів окремих законодавчих актів та підзаконних стратегій і планів, інших регуляторних інструментів, призначених для інтеграції невеликих джерел енергії в загальну енергетичну систему, часто з акцентом на просуванні ВДЕ та підвищенні стійкості та трансформації енергомережі.

Формулювання правової дефініції «розподілена генерація електроенергії». Як зазначено вище чинне енергетичне законодавство оперує поняттям «розподілена генерація» у значенні, наведеному в Законі України «Про ринок електричної енергії» [1]. Виходячи з нього можна виділити лише три ознаки такого поняття: 1) розподілена генерація – це електростанція; 2) встановлена потужність електростанції має бути не більше 20 МВт; 3) електростанція має бути приєднана до системи розподілу електричної енергії. На ці ознаки спирається й Стратегія РГЕ [21], проте, як вбачається, подібне трактування поняття РГЕ не у повній мірі відображає її сутність, що може в подальшому стати підставою у неоднозначному правозастосуванні та праворозумінні.

Зокрема, у вказаній Стратегії РГЕ зазначено, що одним з найбільш ефективних способів розв'язання проблеми недостатності генеруючих потужностей в об'єднаній енергетичній системі України в мінімальні строки відповідно до вимог Директиви (ЄС) 2019/944 Європейського Парламенту і Ради від 05.06.2019 р. про спільні правила внутрішнього ринку електричної енергії та внесення змін до Директиви 2012/27/ЄС, яку Україна зобов'язана імплементувати в рамках Енергетичного Співтовариства та в умовах інтеграції до ЄС, є впровадження розподіленої генерації з гарантованою потужністю, а також модернізація мережевої інфраструктури системи передачі і систем розподілу електричної енергії [21]. У зазначеній Директиві термін «розподілена генерація» означає генеруючі установки, приєднані до систем розподілу [22]. При цьому нові генеруючі одиниці, що встановлюються на існуючих електростанціях, які мають схему видачі потужності як в мережі операторів системи розподілу, так і оператора системи передачі, розглядаються в цій Стратегії як розподілена генерація.

Тобто, лише подібне підзаконне доповнення законодавчо визначеного поняття, як уявляється, має бути враховано у відповідній дефініції. Крім того, слід орієнтуватися й та семантичне значення власне терміну «генерація» – (від лат. generatio – народження, породження), як процес утворення, створення, виникнення, виробництва, відтворення або викликання появи чогось.

Тож, між законодавчим та герменевтичним трактуванням терміну «генерація» очевидні розбіжності. Якщо в законі «генерація» – це електростанція (електроустановка або група електроустановок, призначених для виробництва електричної енергії або комбінованого виробництва електричної та теплової енергії) [1], тобто – частина мови, яка позначає сукупність когось/чогось (об'єкт), то з точки зору герменевтики цей термін інтерпретується як дія, процес. Водночас, загальновідомо, що об'єктом є статична сутність, на яку спрямована діяльність, тоді як процес – це динамічний рух, що відбувається з цим об'єктом. В контексті енергетичної галузі під генерацією зазвичай розуміють процес виробництва електроенергії, а відносно РГЕ – виробництво на малих електростанціях, приєднаних до місцевих мереж.

Подібний підхід дозволяє виокремити додаткові до законодавчого ознаки цього поняття, як то: а) РГЕ є децентралізованим підходом до виробництва електроенергії; б) розподілене виробництво

енергії це виробництво електроенергії з малих джерел енергії (далі – МДЕ); в) МДЕ мають бути розташовані у місці споживання енергії або поблизу нього, г) технологіями МДЕ можуть виступати сонячні фотоелектричні системи, малі вітротурбіни та системи комбінованого виробництва тепла та електроенергії (малі об'єкти ВДЕ). Тобто модель РГЕ контрастує з традиційними великими централізованими електростанціями і пропонує такі переваги, як зменшення втрат при передачі, підвищення стійкості енергомережі та більша енергетична незалежність.

Таким чином, враховуючи виявлення нових ознак, пропонується наступна дефініція поняття «розподілена генерація електроенергії» – децентралізований підхід до виробництва електроенергії на малих новозбудованих та/або встановлених на існуючих електростанціях, потужністю не більше 20 МВт, у тому числі на малих об'єктах відновлювальних джерел енергії, розташованих у місці споживання енергії або поблизу нього, які мають схему видачі потужності як в мережі операторів системи розподілу, так і оператора системи передачі, та приєднані до системи розподілу електричної енергії.

Висновки. Проведене дослідження актуальних питань правового регулювання відносин РГЕ дозволило підсумувати отримані результати.

1. Розглянуто досвід окремих зарубіжних країн (Аргентина, Бразилія, США, Філіппіни, Франція, Іспанія) щодо правових основ розподіленого енергопостачання, який різниться залежно від країни, але зазвичай на законодавчому рівні передбачає регулювання наступних блоків правовідносин: – підключення до енергомережі; – встановлення правил самоспоживання та продажу надлишкової електроенергії; – регламентація стимулів, таких як податкові пільги або програми фінансування.

2. Систематизовано базові нормативно-правові акти, які регулюють частину або сукупність правовідносин у сфері розподіленої генерації (Енергетична стратегія України, Національна економічна стратегія, Національний план з енергетики та клімату, Стратегія енергетичної безпеки, Стратегія розвитку розподіленої генерації), а також блоки відносин, що є безпосередніми об'єктами інституту розподіленої генерації електроенергії: – правила та технічні стандарти підключення до енергомережі; – власне споживання та експорт; – тарифи та відшкодування витрат; – фінансове стимулювання; – гарантії ефективності; – взаємодія з оператором енергомережі; – місцеві нормативні акти; – механізми компенсації; – ліцензування та дозвільна документація.

3. Запропоновано дефініцію поняття «розподілена генерація електроенергії» – децентралізований підхід до виробництва електроенергії на малих новозбудованих та/або встановлених на існуючих електростанціях, потужністю не більше 20 МВт, у тому числі на малих об'єктах відновлювальних джерел енергії, розташованих у місці споживання енергії або поблизу нього, які мають схему видачі потужності як в мережі операторів системи розподілу, так і оператора системи передачі, та приєднані до системи розподілу електричної енергії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про ринок електричної енергії: Закон України від 13.04.2017 р. № 2019-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2019-19#Text> (дата звернення: 04.11.2025).
2. Про внесення змін до деяких законів України щодо відновлення та «зеленої» трансформації енергетичної системи України: Закон України від 30.06.2023 р. № 3220-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3220-20#Text> (дата звернення: 04.11.2025).
3. Комітетські слухання щодо впровадження Україною Четвертого Енергопакету ЄС. (26.09.2023). URL: <https://kompek.rada.gov.ua/documents/sluhankom9skl/74917.html> (дата звернення: 04.11.2025).
4. Кірін Р.С., Гришак С.В. Забезпечення і реалізація екологічних прав у стратегіях державної політики та безпеки: виклики воєнного періоду. *Juris Europensis Scientia*. 2023. № 1, С. 65–71. DOI: <https://doi.org/10.32782/chern.v1.2023.12>.
5. Якимчук Н.Я., Савенкова В.Г., Житник Ю.В. Правові засади державного стимулювання залучення позабюджетних публічних коштів, «зелених» інвестицій і самозабезпечення для здійснення «зеленого» переходу енергетичного сектору економіки. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, Серія ПРАВО*. 2024. Вип. 85: ч. 3. С. 205–213. DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.85.3.32>.
6. Чернюк А.М., Кирисов І.Г., Черевик Ю.О. Аналіз перспектив розвитку систем розподіленої генерації електроенергії в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Технічні науки*. 2021. Том 32 (71) № 3. С. 239–246. DOI <https://doi.org/10.32838/2663-5941/2021.3/36>.
7. Кірін Р.С., Хомин В.С. Розвиток права альтернативної енергетики в умовах енергетичної трансформації України. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Юридичні науки»*. 2024. № 2. С. 49–55. DOI <https://doi.org/10.25313/2520-2308-2024-2-9630>.

8. Gryschak S., Kirin R. Legal regime of energy resources of European Union: ecological aspect. *Progressive Technologies of Coal, Coalbed Methane, and Ores Mining Editors*. Taylor & Francis Group, London. 2014. P. 357–360. DOI: <https://doi.org/10.1201/b17547>.
9. Law no 27424 creating the Promotion Regime for Distributed Generation of Renewable Energy Integrated in the Public Electricity Grid. *Climate Change Laws of the World*. URL: https://climate-laws.org/document/law-no-27424-creating-the-promotion-regime-for-distributed-generation-of-renewable-energy-integrated-in-the-public-electricity-grid_c867 (дата звернення: 04.11.2025).
10. Schirato V.R. The distributed generation regime in Brazil: The electricity compensation system in Federal Law No. 14,300 of January 2022. *Revista Facultad de Jurisprudencia*, 2023. vol. 13, P. 257–288. DOI: <https://doi.org/10.26807/rfj.vi.463>.
11. Zhou E., Hurlbut D., Xu K. A Primer on FERC Order No. 2222: Insights for International Power Systems. *Technical Report NREL/TP-5C00-80166*. URL: <https://docs.nrel.gov/docs/fy21osti/80166.pdf> (дата звернення: 04.11.2025).
12. Republic of the Philippines. Department of Energy. *Electric Power*. URL: <https://legacy.doe.gov.ph/energy-information-resources?q=electric-power/coe-erc> (дата звернення: 04.11.2025).
13. Code de l'énergie. *Legifrance*. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGIT-EXT000023983208/ (дата звернення: 04.11.2025).
14. Farewell to Spain's solar tax. *Solar in Spain*. URL: <https://www.solarinspain.com/en/article/54/farewell-to-spain%E2%80%99s-solar-tax> (дата звернення: 04.11.2025).
15. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2050 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.04.2023 р. № 373-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/373-2023-%D1%80#Text> (дата звернення: 04.11.2025).
16. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text> (дата звернення: 04.11.2025).
17. Про схвалення Національного плану з енергетики та клімату на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.06.2024 р. № 587-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 20.10.2025).
18. Про затвердження Національного плану дій з відновлюваної енергетики на період до 2030 року та плану заходів з його виконання : розпорядження Кабінету Міністрів України від 13.08.2024 № 761-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/761-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 20.10.2025).
19. Про схвалення Стратегії енергетичної безпеки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 04.08.2021 р. № 907-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/907-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 04.11.2025).
20. Кірін Р.С., Дерев'янко Б.В., Краснова Ю.А., Петруненко Я.В. Правові виклики на шляху спрощення умов ведення господарської діяльності. *Український політико-правовий дискурс*. 2025. № 14. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17003945>.
21. Про схвалення Стратегії розвитку розподіленої генерації на період до 2035 року і затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024 - 2026 роках : розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.07.2024 р. № 713-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/713-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 04.11.2025).
22. Директива Європейського Парламенту і Ради 2012/27/ЄС від 25 жовтня 2012 року про енергоефективність, внесення змін до директив 2009/125/ЄС і 2010/30/ЄС та про скасування директив 2004/8/ЄС і 2006/32/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_017-12#Text (дата звернення: 04.11.2025).